

MÅ.

RAM GALLERI
23.MAI — 30.JUNI 2019

INTRODUKSJON

I 2019 er det 30 år siden RAM galleri ble opprettet, av det som da het Utsmykkingsfondet (forløper til KORO – Kunst i offentlige rom), Norske Kunsthåndverkere, Forbundet Frie Fotografer og Norske Tekstilkunstnere. Den gangen fantes det få visningssteder hvor kunstnerne kunne stille ut på egne vilkår og hvor kunstnere og særlig kunsthåndverkere kunne eksperimentere, utforske og strekke grensene for sitt medium. Nå, tre tiår etterpå, kan vi konstatere at dette behovet ikke er mindre i dag, tvert imot.

Etter to år i midlertidige lokaler fikk RAM endelig muligheten til å flytte tilbake til Kvadraturen, tilbake til det gallerifelleskapet som vi tilhørte i 28 år. De nye lokalene gir oss en fantastisk mulighet til å ekspandere vårt oppdrag: å være en arena for genreoverskridende dialog mellom billedkunst, kunsthåndverk, design og arkitektur. Det er ofte i skjæringspunktet mellom disse ulike fagfeltene hvor det mest spennende og innovative på fagfeltet oppstår.

Gjennom hele vår historie har samtidig kunsthåndverk, særlig tekstilkunst, stått i fokus i RAMs programmering.

Dette er et fagfelt som på senere år har vært preget av en sterk selvtilitt og bred publikumsinteresse, men med få tilgjengelige visningsarenaer over hele landet. Her fyller RAM et stort behov.

Det synes derfor naturlig at vi gjenåpner galleriet med en storslått mønstring av materialbasert kunst fra hele landet. NKS temautstilling MÅ, som er et samarbeid med NK Oslo og Akerhus, er kuratert av glasskunstneren Vidar Koksvik. Vi er stolte av å presentere hans debut som kurator. I tråd med RAMs demokratiske prinsipper deltar kunstnere fra hele landet, fra Sørlandet helt opp til Finnmark.

På vegne av RAM vil jeg rette en stort takk til Norske Kunsthåndverkere Oslo og Akershus og Vidar Koksvik for godt samarbeid. Tusen takk også til Jim Darbu, som har vært prosjektleder for utstillingen og denne katalogen. Og viktigst av alt: takk til de 18 fantastiske kunstnerne som er med i utstillingen. Jeg håper og tror at MÅ vil være et høydepunkt i RAMs historie.

Joakim Borda-Pedreira
Daglig leder, RAM

KUNSTHÅNDVERK GJENNOM 500 000 ÅR

Hvor lenge har vi laget redskaper?

Hvor lenge har vi laget kunst?

Hvor lenge har vi vært opptatt av skjønnhet?

Dette er tre spørsmål som henger sammen.

På 1930-tallet ble hodeskallen til den 400 000 år gamle «Swanscombe man» - som med tiden visste seg å være en kvinne - funnet i den lille byen Swanscombe i Kent, rett utenfor London. Hun var eldre enn neanderthalerne, hun var en av deres formødre, en *Homo heidelbergensis*. Den var antagelig ikke hennes, men ble funnet på samme sted: En flere hundre tusen år gammel steinøks, formet rundt en fossil sjøpølse. Slike fossiler ser ut som stjerner. Den som laget redskapet syntes stjernen var vakker, og fremhevet den. Også håndøkse ble vakker. Hundretusenvis av år senere, for 4000 år siden, ble en mor og hennes barn begravet like ved. De tilhørte en annen art, en som ikke eksisterte for 400 000 år siden, de var *Homo sapiens*, de var oss. De var begravet sammen med hundrevis av «stjernesteiner».

Vi vet altså at folk allerede for 400 000 år siden hadde øye for at en gjenstand ikke bare skulle være praktisk, men også vakker. Antagelig går dette enda lenger tilbake. For mer enn 550 000 år siden ble

30 døde menn og kvinner senket ned i en 15 meter dyp sjakt, hundrevis av meter inne i en hule sørvest for Bilbao i Spania. Den eneste menneskeskapte gjenstand arkeologene fant i dette Sima de los Huesos – Knokkelhullet – var en vakker håndøks i rød kvartsitt. Det finnes ikke rød kvartsitt i nærheten av hulen. Den må ha blitt betraktet som verdifull, verdt å bære med seg over lange strekninger. Arkeologene ga øksa navnet «Excalibur». Kan den ha vært en spektakulær offergave? En hyllest til de døde?

Homo heidelbergensis kunne se at noe var vakkert. Det er imidlertid et skritt derfra, til kunst. Å ha en forestilling om det vakre – og utnytte det – er noe annet enn å skape det vakre selv. Overgangen er glidende. Håndverkerne i Swanscombe og Bilbao formet noe de syntes var pent, og gjorde det deretter enda penere. Deres etterkommere så også det vakre, for eksempel de brune, røde, og gule pigmentene i leiraktig jord – oker. De brukte oker til praktiske gjøremål, for eksempel til å feste steinspisser ytterst på spydene. Men de dekorerte også kroppene sine med det. I prinsippet er dette det samme som å forme en øks rundt et fossil – du gjør noe som er vakkert, i dette tilfellet kroppen din, enda vakrere.

Men du har gått ett skritt lenger – du har satt sammen to elementer, ført kropp sammen med oker. Derfra kan du bevege deg videre, og male striper og mønstre som ikke var der i huden fra før. Deretter kan du, og det gjorde våre forfedre, blande inn enda flere elementer - vakre fjær, armbånd av sneglehus og skjell, eller du kan kutte huden og lage dekorative mønstre av arr.

Vi har lenge trodd at det å male, det å skape kunst er en eksklusiv menneskelig egenskap – noe som skiller oss *Homo sapiens* fra for eksempel neanderthalerne. Både vi og neanderthalerne er etterkommere etter *Homo heidelbergensis* – menneskene som lagde Excalibur og stjerneøksen. Forskjellen er at vi utviklet oss på to ulike steder, neanderthalerne i Europa, vi i Afrika. Neanderthalerne levde alene i Europa i 300 000 år. Vi moderne europeere oppdaget restene etter dem først på 1800-tallet, og har siden den gang stort sett betraktet dem som våre noe tilbakestående fettere og kusiner. Hjulbeinte og krokryggete, hårete og mumlende, for ikke å snakke om gryntende huleboere – antagelig ute av stand til å skape noe som helst. Ikke rart de forsvant, da Vi kom.

Det mange ikke vet, er at neanderthalerne hadde større hjerner enn oss. Det eldste figurative maleri vi så langt har funnet, er den mer enn 40 000 år gamle øksen fra Lubang Jeriji Saléh-hulen på Borneo. Eller kanskje ikke? skal vi se om noen linjer. Omtrent samtidig begynte ting å skje i Europa. *Homo sapiens* vandret inn for cirka 45 000 år siden, og få år senere døde neanderthalerne ut.

På denne tiden begynte det å dukke opp fantastiske kunstverk i huler i det sørlige Europa – Altamira, Lascaux og Chauvet, for å nevne tre av de mest kjente. Den mer enn 32 000 år gamle Chauvethulen er den eldste, den eneste som ble dekortert mens neanderthalerne fremdeles var i live, og vi kan også argumentere for at maleriene der er de beste. Det har knapt vært malt noe bedre siden.

Så langt har vi imidlertid vært fast bestemt på at bildene både fra Borneo og Europa ble laget av oss, av *Homo sapiens*. Og det ble de nok i stor grad. De siste årene har forskerne imidlertid oppdaget at også neanderthalerne var kunstnere – og de var det lenge før oss.

Frem til nylig mente forskerne imidlertid at neanderthalerkunsten var dårligere enn vår. Den var abstrakt, mente de. Arkeologene fant bare stripe- og rutemønstre der neanderthalerne hadde bodd, og tenkte at *Homo sapiens'* figurative kunst – løver, bison, hester, okser og mennesker – representerte kunst på et høyere nivå enn noe neanderthalerne var i stand til å skape.

Et av verdens viktigste funn etter neanderthalere, er et klippeoverheng i Dordogne i Frankrike; La Ferrassie. En turist på vei til Lascauxs fantastiske hulemalerier, gjør klokt i å svinge av en ørliten omvei. Funnet er lett å finne, det ligger helt i veikanten, og i veggene er det risset tegninger av kvinners kjønnsorganer. En serie trekanter markert med de ytre fysiske kjennetegn ved en vulva. La Ferrassie ble undersøkt første gang allerede i 1896. Det er funnet graver her – et tegn på at neanderthalerne tenkte som oss, de tok seg av sine døde. Og det er altså funnet tegninger av noe neanderthalerne mente var viktig – kvinners kjønnsorgan. Disse har vært kjent

i mange år – uten at noen har sagt: Dette er figurativt.

Noe annet neanderthalerne åpenbart mente var viktig, var mat. I 2012 oppdaget forskerne 43 000 år gamle avbildninger av sel i Malaga, laget av neanderthalere. I 2018 bragte analyser fra tre andre spanske huler denne kunnskapen opp på avisenes forsider: «Neanderthals, the World's First Misunderstood Artists» skrev The New York Times. Neanderthalerne malte sine huler, også figurativt, mer enn 20 000 år før *Homo sapiens* entret Europa. Så Borneos rekord er slått. Neanderthalere malte i Europa for minst 65 000 år siden.

Hvor skal vi med dette?
Hva har dette i en kunstkatalog å gjøre?

Jeg sa innledningsvis at redskaper, kunst og skjønnhet henger sammen. Det er vanskelig å forestille seg at våre fjerne forfedre skapte det de gjorde, uten å føle en glede over det. De var selvfølgelig drevet av kroppslige behov – enten lager du den øksa, eller så sulter du i hjel. Og ungene dine, også. Men en vakker øks i rød kvartsitt? Eller formet rundt et fossil? Eller en helt vanlig steinøks. Arkeologene finner store mengder av dem. Mange er vakrere enn de strengt tatt hadde trengt å være, dersom målet bare var å lage noe som var godt nok. La de ekstra arbeid i prosessen fordi det ga dem glede? Eller ga det dem en fordel? Status? Økte det sjansene på kjønnsmarkedet?

Hvilken glede gir det å lage noe vakkert i dag? Mye av det samme, vil jeg påstå. Du føler deg tilfreds, folk betrakter deg

som dyktig, du får status. Og derfor kaster du deg over arbeidet. Denne utstillingen handler om kunsthåndverkets kjerne. Kunstnerne ble bedt om å undersøke temaer som tid, dedikasjon, besettelse, tålmodighet og repetisjon. Når vi klemmer former ut av leire, når vi lager objekter fra fiskeskin, hamrer metall, blåser glass, tegner og maler, da gjør vi som vi har sett, noe folk har gjort i titusener av år – antagelig mye lenger. De aller eldste steinredskapene arkeologene har funnet, er flere millioner år gamle – laget av folk som ikke engang tilhørte vår slekt Homo. Så det finnes nok av tid.

Vi kan også være nokså trygge på at redskapsmakerne besatt evnen til dedikasjon, besettelse, tålmodighet og repetisjon. De må ha brukt store deler av sine liv på å forme stein, forvandle bein og horn til kroker og spydspisser, veve fiskegarn fra gress og bark, smykker av fjær, skjell og oker. Vi finner steinrestene over hele kloden. Ting laget av organisk materiale har som regel råtnet en gang i fortidens tåke. Men de få sporene vi har funnet, gjør at vi kan være sikre på at også disse var der. Folk laget kunsthåndverk lenge før folk ble folk.

Erik Tunstad
Biolog, journalist og forfatter.

I boken *Evolusjon. Basert på en sann historie* (2015), undersøker han blant annet menneskets forhistorie. På nyåret 2020 kommer hans neste bok *Neanderthal*, som han har skrevet sammen med sin kone, sosiologen og forfatteren Vibeke Riiser-Larsen.

Hva som egentlig er kunsthåndverk kommer vi aldri til bunns i, det er heller ikke meningen. Begrepet er like plastisk som leire. Går det likevel an å nærme seg kjernen, opprinnelsen, drivkraften?

Utstillingen MÅ er et forsøk på nettopp det. På oppdrag fra NKOA (Norske kunsthåndverkere Oslo og Akershus) ville jeg undersøke hva som får dette material- og håndverksfikserte folket, som jeg selv er en del av, til å holde det gående på verkstedene sine. Hva får Lene Tori Obel Bugge, annet enn en sterk indre drivkraft, til å i år etter år konsentrere seg om disse rare beholderne med bare det til felles at de alle har tre bein? Hva får Kari Mølstad, etter å ha brukt to tiår på å mestre teknikkene for glassblåsing, til å sette i gang med et nytt evighetsprosjekt, å slipe tusenvis av fasetter inn i glassets overflate?

Karin W. Røsaker og Cathinka Mæhlum har på hvert sitt vis gått løs på verk i stor skala hvor gjentakelsen av en enkelt handling er det essensielle. Hvilke hemmeligheter skjuler seg mellom 90 000 knuter? Hva får en glassblåser til å gå løs på å lage tusenvis av glassringer?

Ut av en overveldende mengde innsendte verk har jeg gjort et utvalg som belyser temaet med et spenn fra det enkle til det komplekse, fra det lekne til det ekstreme, fra det humoristiske til det

sterkt personlige. En fellesnevner for mange av prosjektene er gjentakelser og mangfoldiggjøring. Jeg ser en sammenheng mellom måten man øver på ting ved å repetere handlingene til de sitter i kroppen, og det å som utøvende kunsthåndverker å jobbe på verkstedet. En handling gjentas, en rytme oppstår og danner grunnlaget for noe helt nytt, noe som ikke ligner på enkelthandlingene, men får et eget liv. Andre går dypt inn i utforskningen av en bestemt egenskap, overflate eller farge.

Solveig Ovanger og Linnea Blakeus Calders verk er eksempler på det siste. De tar for seg naturens evige rytmiske gjentakelser gjennom fraktal geometri og ouroboros-formen, mytologiens halebitende slange, med henholdsvis bearbeidet fiskeskinns og tre. Marianne Moe tilnærmer seg også evighetens perspektiv gjennom sin vikling av filtstrimler.

Hva er det som foregår hos en person som velger å gripe en hammer og banke løs på en kobberplate i time etter time?

Den energien som utløses i hvert eneste ett av Therese Mathiesens hammerslag setter synlige spor i materialet, og i stedet for å skjule sporene er de tvert imot ment å skulle stå tydelig fram.

Det er nærliggende å tenke seg at dette er et uttrykk for aggresjon, men resultatet er slående vakkert. I Elin Hedbergs arbeider i sølv er teknikken i prinsippet den samme som hos Mathiesen, men her er det en helt annen energi og personlighet som kommer til uttrykk.

Marsil Andelov Al-Mahamid har sin opprinnelse fra Jugoslavia. Han ser paralleller mellom partisanenes historie i sine to hjemland. Partisanene i Nord-Norge fikk først i 1992 anerkjennelse for sin kamp mot okkupantene under

2. verdenskrig, da Kong Harald beklaget på vegne av staten. Al-Mahamid bearbeider dette på den vareste og mest tidkrevende måten, nemlig med broderi, kanskje den største tenkelige motsatsen til krig. Også Lissette Escobar er knyttet til en annen kultur og gjennom sine arbeider i terrakottaleire vekker hun nysgjerrighet om Peru og tanker om tilhørighet.

Noen kunstnere presser sine materialer til det ytterste. For meg er det et mysterium hvordan alle disse ringene av myk leire i Trude Westby Nordmarks verk, kan flettes sammen uten å kollapse. Jeg ser og ser innover i lagene i en klase av uorden som bindes sammen av en like ubegripelig kraft, og mysteriet bare vokser seg større. Ekstrem skjørhet er også uttrykt hos Astrid Sleire, men i motsetning til Nordmark skjærer hun bort alt som er overflødig. John Skognes rendyrker formene og overflatene, nærmere krukkens arketypiske form kommer man ikke.

Jeg blir grepet av Anja Borgersruds personlige arbeid. Etter en hysterektomi, fjerning av livmor, tok hun materialet sitt i bruk for å på nytt bli kjent med sin egen kropp. Hvor stor er en livmor? Våre indre organer er fremmede for oss, men man kan ha en fornemmelse av form, størrelse, funksjon og utseende. Det er beroligende at det kan være så vakkert der inne.

Hos Phillipp Spillmann er det homo ludens, det lekende mennesket, som snakker, han leker med ord, konvensjoner og forventninger. Spillmann har tidligere jobbet med bein av reinsdyr og hval, han fortalte meg at dette er den første gangen han har jobbet i bordbein.

I verkene til Anne Line Sund er humoren også til stede, underfundig og rart, men

også urovekkende. Våt flekk heter et verk, er det den siste snøen som har smeltet? I en tid hvor klimaendringene truer, minner summen av disse 18 kunstnerne meg på hvor vi kommer fra og om hva som står på spill.

I Astrid Maria Heimers prosjekt nærmer vi oss kunsthåndverkets urhandling. Jeg ser det for meg; en tidlig variant av oss selv, sittende på huk, griper leiren i hånden og klemmer til. Den gripende håndens negative form fikseres i materialet. Er det ikke i dette øyeblikket man forstår hvem man er?

Takk til de deltagende kunstnerne og til alle som sendte inn verk til vurdering. Takk til NKOA for oppdraget og tilliten og til prosjektleder Jim Darbu, medkurator Joakim Borda-Pedreira og Hanne Cecilie Gulstad ved RAM galleri for det gode samarbeidet.

Vidar Koksvik
Glasskunstner og kurator.

NKs TEMAUTSTILLING 2019

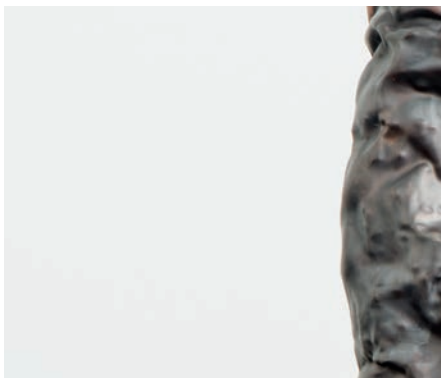
RAM GALLERI
30-års jubileum 1989-2019

N^TK
NORSKE
KUNSTHÅNDEVERKERE

THERESE MATHIESEN

Motstandens mellomspill (2019)

Kaldhamret kobber, farget betong.

ANJA BORGERSRUD

Etter Dette (2017)

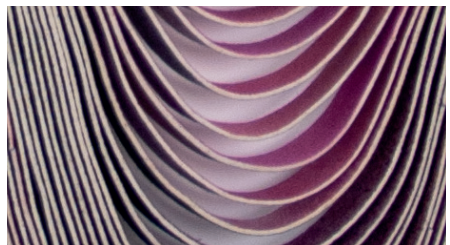
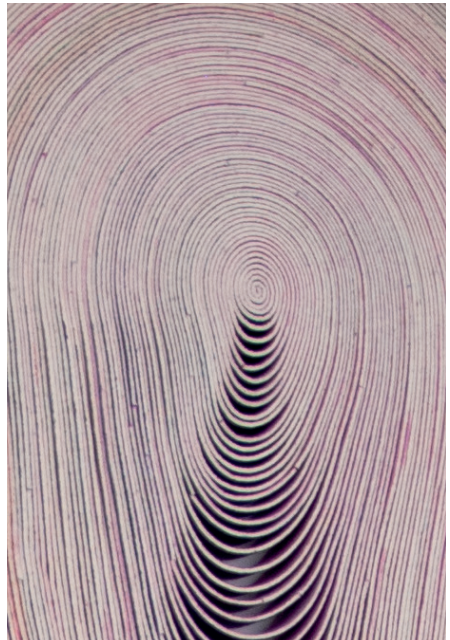
Steingods, begitning og glasur.

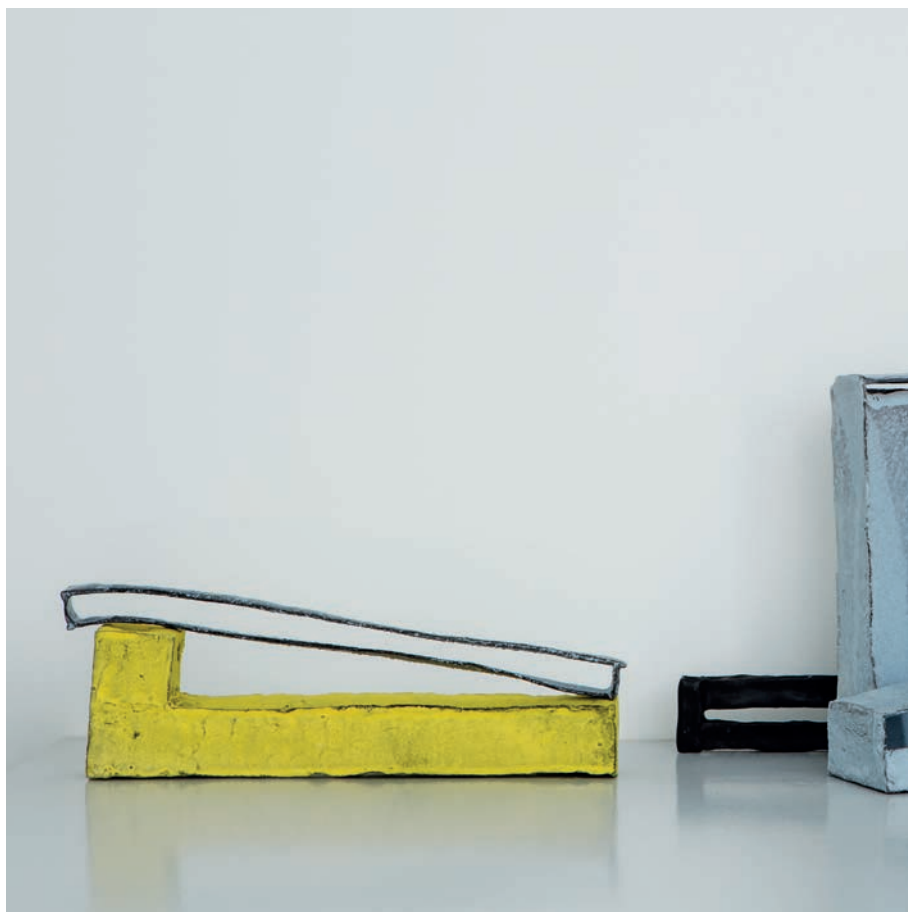
MARIANNE MO

Uten tittel (2019)

Farget og strimlet ullfilt.

ASTRID SLEIRE

Skjør konstruksjon (2019)

Keramikk . Modellert leire, glasur/underglasur, brent.

CATHINKA MÆHLUM

Sildrende rent (2018)

Glassblåsing.

ELIN HEDBERG

Forstrekkelser (2019)

Sølv, korpusteknikker (drivning).

LENE TORI OBEL BUGGE

På en måte like (2019)

*Porselen og div. steingodsleirer, porselensbegitning, dreining/
modellering/pølsing/kniping/plateteknikk, honningfarget glasur.
Brent til 1280 grader.*

ANNE LINE SUND

Trollspor (2018), Stilleben med sitron (2018)

Mens det skumrer (2018), Våt flekk (2018)

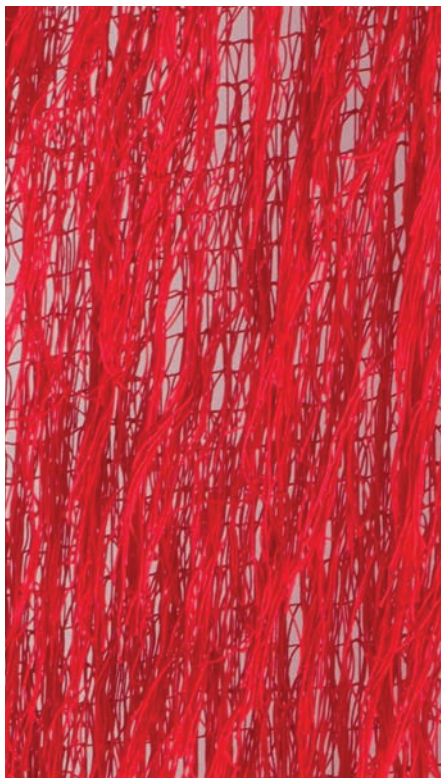
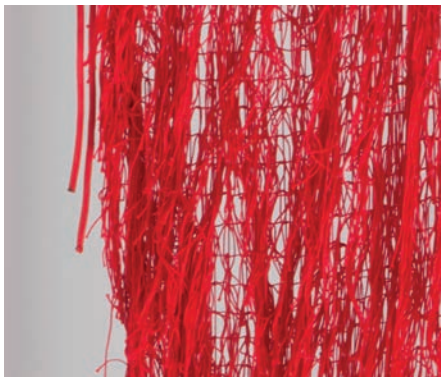
Terra Sigillata og bruk av glasur-råstoffer.

KARIN WYSSENBACH RØSAKER

Hemmeligheter (2017)

*Renningsgarn i bomull farget med pigmentfarge, bomullsgarn og nylontau.
Knyteteknikk.*

ASTRID MARIA HEIMER

Å gripe form for å begripe form: Hule Håndformer (2013)

Steingods (soda brent) og porselen (el. brent).

PHILIPP SPILLMANN

Bordbein #3 (2019)

Brukt teakbord, bly, sølv, stålnål/utskåret (av bordbein), montert.

MARSIL ANDELOV AL-MAHAMID

On the Trail (2017)

Broderi på bomull.

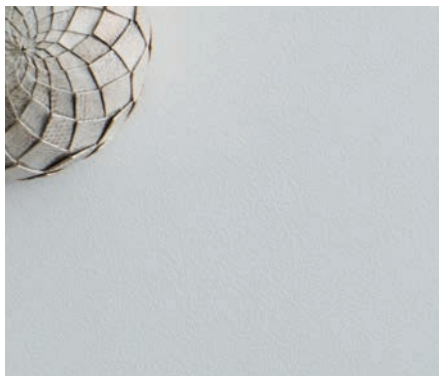
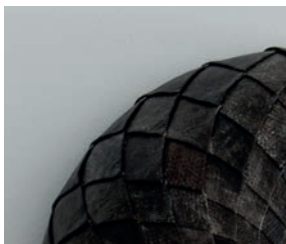

SOLVEIG OVANGER

Hemisfære III, IV, V og V (2019)

Skinn av sei, div. materialer.

LISSETTE ESCOBAR

The constant of constructing and deconstructing (2016-2017)

Leirgods, glasur, støping fra 3D-modelert objekt, pressform, støping.

KARI MØLSTAD

Nova (2019)

Glass. Blåst, slipt, sandblåst og polert.

LINNÉA BLAKÉUS CALDER

Ouroboros – Vann (2019)

Kryssfinér, kobber, glassfiber.

TRUDE WESTBY NORDMARK

Floating (2018)

Steingods, leirgods og div. glasurer.

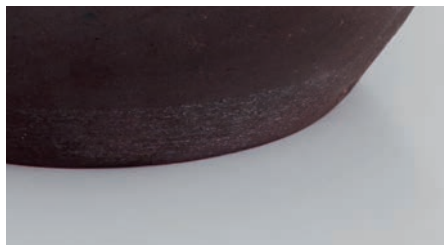
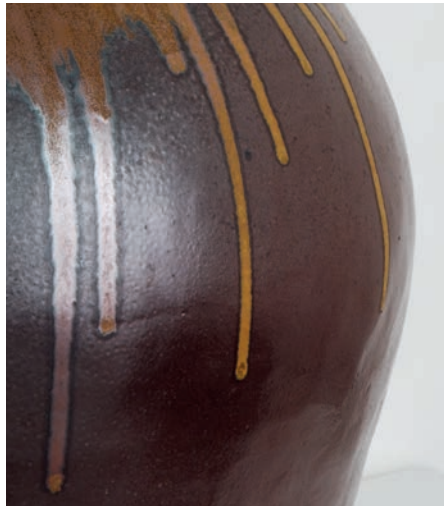

JOHN SKOGNES

Krukke (2018)

Vedfyrt steingods, saltglasur.

REDAKSJON

Vidar Koksvik (Kurator)

Joakim Borda-Pedreira (Medkurator)

Hanne Cecilie Gulstad (RAM Galleri)

Jim Darbu (Prosjektleder)

ramgalleri.no

norskekunsthandverkere.no

Henvendelser om kunstnerene kan rettes til RAM Galleri.

FOTO

Inger Marie Grini

ingermariegrini.no

GRAFISK DESIGN

Patrick C. Wivegh

patrickwivegh.com

KULTURRÅDET
Arts Council
Norway

Oslo

